

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Słowo wstępne

Author: Aleksander Nawarecki, Beata Mytych-Forajter

Citation style: Nawarecki Aleksander, Mytych-Forajter Beata. (2006). Słowo wstępne. W: A. Nawarecki, B. Mytych-Forajter (red.), "Wykłady lozańskie Adama Mickiewicza" (S. 7-10). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Słowo wstępne

Książka ta jest pierwszą tak obszerną publikacją w całości poświęconą wykładom lozańskim Adama Mickiewicza. Mamy nadzieję, że jej przygotowanie w roku 2005, więc jubileuszowym Roku Mickiewiczowskim, stanowić będzie zupełnie nowy i twórczy wkład w badania nad spuścizną poety w 150 lat po jego śmierci.

Powstanie tej książki ma ciekawą, wieloetapową historię: jej geneza wykracza poza mury Uniwersytetu Śląskiego, ale główna faza pracy dokonała się na naszej uczelni. Sfinalizowany tutaj tom zbiorowy w zasadniczej części stanowi dokumentację konferencji naukowej, jaka miała miejsce w Katowicach, w Instytucie Nauk o Literaturze Polskiej 11 grudnia 2003 roku. Warto przypomnieć tekst zaproszenia na to spotkanie, w którym staraliśmy się możliwie najkrócej i najprościej ująć istotę całego przedsięwzięcia:

„Trudno przecenić rangę wykładów lozańskich, w których dostrzegamy »obraz kultury antycznej jako wciąż nie odczytanego hieroglify i wciąż martwego języka, a może raczej nieumiejętnej recepcji tejże kultury niszczącej jej żywą tkankę«¹. Trudno też pojąć, dlaczego Mickiewiczowska prezentacja literatury rzymskiej (i greckiej zarazem) nie doczekała się dotąd gruntownych studiów ani żywej, szerokiej dyskusji. Dlatego chcemy umieścić to niezwykle dzieło w centrum uwagi i otworzyć pole do dalszych dociekań. Kontynuując projekt badawczy *Rzymskie inspiracje w teatrze i dramacie XIX wieku*, pragniemy równocześnie zdobyć maksimum wiedzy o tekście, który te »rzymskie

---

¹ M. Kalinowska: *Wokół Mickiewiczowskiej hermeneutyki kultury antycznej. Próba sformułowania pytań*. W: *Antyk romantyków. Model europejski i wariant polski. Rekonesans*. Red. M. Kalinowska i B. Paprocka-Podlasiak. Toruń 2003, s. 197. Artykuł ten, opublikowany zresztą wcześniej w zeszycie 2. *Materiałów grantu* (druk wewnętrzny), traktowaliśmy jak „pismo przewodnie” do uczestników katowickiej konferencji, a więc punkt wyjścia naszej debaty o wykładach.

inspiracje« objaśnia najbardziej bezpośrednio i najpełniej. Dlatego interesuje nas **wszystko**, co należy do fenomenu wykładów lozańskich, zarówno przedstawiona tam koncepcja antyku, jak i jej romantyczne zakorzenie, kwestie filologiczne i translatorskie, konteksty historyczne i biograficzne, aspekty teoretycznoliterackie, komparatystyczne, filozoficzne, religioznawcze itp., a wreszcie retoryczne i artystyczne walory samych prelekcji”.

W przytoczonym tekście znajduje się wzmianka o kontynuacji projektu *Rzymskie inspiracje w teatrze i dramacie XIX wieku*, który z kolei – co trzeba koniecznie dodać – stanowił część zespołowego grantu KBN *Przekształcenia antycznych mitów, symboli i tematów w literaturze i sztuce romantyzmu*, realizowanego w latach 2001–2004 pod kierunkiem prof. dr hab. Marii Kalinowskiej. Struktura tego projektu przewidywała m.in. organizację ośmiu akademickich debat, których problematykę określali główni wykonawcy grantu. Pomysłodawcy i zarazem kierownicy tematów przygotowywali potem robocze seminaria, a nawet wielodniowe sesje w swoich macierzystych ośrodkach. Jako temat szóstej z kolei konferencji zaproponowałem wykłady lozańskie i wkrótce idea, która narodziła się w toku prac interdyscyplinarnego Zespołu Badawczego, doczekała się pomyślnej realizacji na Śląsku; tu zapuściła korzenie, gromadząc wokół siebie nie tylko mickiewiczologów i filologów klasycznych.

Warto zatem powiedzieć nieco więcej o „grupie inicjatywnej”, której nasza konferencja zawdzięcza impuls założycielski, a także wsparcie organizacyjne i finansowe. Do prac rozpoczętych w warszawskim Ośrodku Badań nad Tradycją Antyczną i Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu wkrótce włączyli się uczeni z bodaj wszystkich ośrodków uniwersyteckich w Polsce (kilkaście osób z Uniwersytetu Śląskiego), a także z zagranicy (z Grecji, Ukrainy, Rosji, Francji, Wielkiej Brytanii). Pierwszym krokiem instytucjonalnym był grant KBN *Antyk romantyków – model europejski i wariant polski* realizowany w latach 1997–2000 pod kierownictwem Marii Kalinowskiej, potem wspomniany już projekt: *Przekształcenia antyczne...*, a w tej chwili powstaje następny poświęcony romantycznemu filhellenizmowi. Dokumentację prowadzonych tam studiów można znaleźć w trzech książkach: *Inspiracje Grecji antycznej w dramacie doby romantyzmu* (red. M. Kalinowska. Toruń 2002); *Antyk romantyków – model europejski i wariant polski. Rekonesans* (red. M. Kalinowska i B. Paprocka-Podlasiak. Toruń 2003); *Bizancjum – prawosławie – romantyzm. Tradycja wschodnia w kulturze XIX wieku* (red. J. Ławski, K. Korotkich. Białystok 2004). Wszystkie wymienione tomy (oraz sześć kolejnych w przygotowaniu) ukazują się w ramach specjalnie do tego celu powołanej serii *Antyk Romantyków*². Nasza książka formalnie nie należy do tej

² Radę naukową serii *Antyk Romantyków* tworzą: Jerzy Axer (OBTA UW), Jerzy Speina (UMK), Włodzimierz Szturc (UJ); redaktor naczelny serii – Maria Kalinowska (UMK).

łatwo zauważyć, że nawiązuje do niej merytorycznie, wygląd tomu zaś podkreśla to powinowactwo.

Wykłady lozańskie okazały się inspirującym tematem. Wiadomo, że studia nad romantyczną recepcją antyku wymagają ogromnej pracy (trzeba przesłodzić mnóstwo tekstów, wyłuskać cytaty, aluzje, motywy, symbole, mity i topoty antyczne, potem wskazać źródła, rozpoznać konteksty i pojąć sens tych zabiegów), tymczasem wykłady proponują swoistą drogę „na skróty”. Wszak największy autorytet polskiego romantyzmu w systematycznym trybie szkolnym, a zarazem z genialną inwencją, referuje tutaj literaturę łacińską i jej greckie źródła. To bezcenne świadectwo, prawdziwy skarb! Niezmiernie kosztowny, bo bardzo kruchy; dotrwały do naszych czasów ledwie echa lozańskich prelekcji i strzępy zapisków. Ale ta połowiczna obecność tekstu też może być walorem, wszak ośmiela do interpretacyjnej gry: do rekonstrukcji i uzupełnień, do stawiania hipotez i pytań skierowanych do autora.

Nic zatem dziwnego, że atmosfera hermeneutycznej otwartości i przyjaznego dialogu udzieliła się członkom katowickiej sesji poświęconej wykładom. Stali uczestnicy Zespołu Badawczego oraz specjalnie zaproszeni Współpracownicy (z Warszawy, Gdańska i ze Słupska) spotkali się z lokalnym środowiskiem śląskim. W organizację sesji włączył się Instytut Nauk o Literaturze Polskiej, natomiast referaty wygłosili pracownicy Wydziału Filologicznego – Koledzy z Zakładu Teorii Literatury, Zakładu Historii Literatury Polskiej Oświecenia i Romantyzmu, z Katedry Filologii Klasycznej, a także z Instytutu Kulturoznawstwa. Na sali konferencyjnej działo się wiele, szczególnie w trakcie dyskusji, choć głosy osób nadających im ton nie trafiły do książki. Wypowiedź Zofii Stefanowskiej pt. *Mickiewiczowska pochwała formy* nie doczekała się postaci pisanej, na szczęście w tomie widać obecność Pani Profesor, gdyż jako autorka recenzji wydawniczej wywarła wyraźny wpływ (zarówno krytyczny, jak i inspirujący) na ostateczną postać wielu zawartych tutaj tekstów. Kwiryna Ziemba mówiła o *Wykładach lozańskich jako pewnym projekcie filologii klasycznej*; niektóre z przedstawionych wtedy pomysłów można znaleźć w jej opublikowanym niedawno artykule³. Wielka jednak szkoda, że ten tekst nie trafił do naszej książki, bo zestawiony z *Mickiewiczem – zbuntowanym filologiem klasycznym* Jerzego Axera tworzyłby znakomity dwugłos niezależnych wypowiedzi na temat wyuczonej profesji poety. Udało się nam natomiast wzbogacić książkę o nie publikowane teksty Olgi Masiuk i Jana Zielińskiego. Artykuł drugiego z autorów (tekst dotarł do nas ze Szwajcarii) powstał przed kilku laty jako projekt działań edytorskich związanych z nowym wydaniem wykładów. I choć pomysł nie doczekał się spełnienia, to wykonany przez Autora przegląd wiedzy filologicznej na ten temat wydaje się stosownym otwarciem naszej książki.

³ Por. K. Ziemb a: *Mickiewicz jako filolog klasyczny*. W: *Twórczość w godzinach nadliczbowych. Między sztuką a biografią*. Red. D. Kalinowski. Słupsk 2004.

Cała publikacja jest zbiorem czternastu studiów i szkiców. Pierwsze cztery osadzają wykłady w macierzystym kontekście; tom otwiera wspomniana prezentacja tekstu i jego wydań, potem Jerzy Axer pisze o filologicznych kompetencjach i pasjach poety. Z kolei Marka Piechotę zajmują współczesne lektury Mickiewicza i jego sytuacja biograficzna, a Beata Mytych-Forajter przypomina lozańskie losy w świetle korespondencji. Kolejni autorzy skupiają się już na treści wykładów, szczególnie na tym, co dotyczy starożytności. Tadeusz Aleksandrowicz przybliży arcyważny temat rzymskiej historiografii, Magdalena Bąk i Przemysław Marciniak, podobnie jak Aleksander Nawarecki, zestawiają Mickiewiczowską wizję Rzymu i Hellady. Olga Masiuk przenosi uwagę na lekturę tekstów wczesnochrześcijańskich. Natomiast Aleksandra Kunce, korzystając z kompetencji antropologa kultury, przygląda się Mickiewiczowskiej recepcji utworów dalekowschodnich. Ostatnią grupę tworzą swoiste *varia*: Maria Kalinowska wydobywa z wykładów koncepcję dramatu i teatru, Maciej Szargot porównuje je z *Irydionem*, Marta Piwińska z *Prelekcjami paryskimi*, Leszek Zwierzyński z lirykami lozańskimi (ten intrygujący, choć spekulatywny problem pojawił się w dyskusji konferencyjnej, a także w referatach Masiuk czy Nawareckiego).

* * *

Specjalne podziękowania należą się Profesor Marii Kalinowskiej, Osobie, której nazwisko powraca tu wielokrotnie w trudnych do zliczenia rolach – Autora, Kierownika grantu, Redaktora, Współorganizatora, Doradcy i Przyjaciela. Dziękujemy także wnikliwie recenzującej tom Profesor Zofii Stefanowskiej oraz Redaktorowi serii Historia Literatury Polskiej Profesorowi Markowi Piechocie. Za finansowe wsparcie konferencji i książki wdzięczni jesteśmy Dyrektorowi INOLP Profesorowi Marianowi Kisielowi i Prodziekanowi Wydziału Filologicznego UŚ Profesorowi Rafałowi Molenckiemu. Dziękujemy także, czuwającej nad redakcją książki, Pani Magdalenie Koziół.

Aleksander Nawarecki
Beata Mytych-Forajter